

Sygn. akt III AUa 1228/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Monika Kowalska (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Łuka-Kliszcz SSA Feliksa Wilk
Protokolant:	st.sekr.sądowy Dorota Stankowicz

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **A. O.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o odstąpienie od zwrotu nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji wnioskodawczynie A. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 26 czerwca 2012 r. sygn. akt VII U 480/12

o d d a l a apelację.

sygn. akt III AUa 1228/12

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 26 czerwca 2012 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie A. O. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 4 stycznia 2012 r., którą to decyzją organ rentowy nie wyraził zgody na odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w kwocie 3.704, 23 złotych.

Sąd Okręgowy wskazał jako okoliczności bezsporne, że prawomocną decyzją z dnia 25 maja 2010 r. organ rentowy zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 kwietnia 2010 r. do 30 kwietnia 2010 r. w kwocie 3. 704, 23 złotych. Wnioskiem z dnia 22 sierpnia 2011 r. A. O. domagała się odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w całości lub w części. Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawczynie we wrześniu 2012 r. kończy 60 rok życia, nie ma orzeczonej niezdolności do pracy ani ustalonego stopnia niepełnosprawności, jej źródłem utrzymania jest renta strukturalna w kwocie 1. 092, 27 złotych miesięcznie. Jest ona właścicielką gruntu o powierzchni 0, 11 ha w P., na którym postawiony jest dom przeznaczony do rozbiórki,

na działce nie są prowadzone uprawy. Wnioskodawczyni jest także właścicielką mieszkania w K. o powierzchni 43 m², na zakup którego zaciągnęła kredyt w wysokości 77. 000 złotych, który to kredyt spłaca w ratach miesięcznych po 1.187 złotych. Wnioskodawczyni nie jest obciążona zobowiązaniami z tytułu innych kredytów. Prowadzi gospodarstwo domowe z córką, która utrzymuje się z gospodarstwa rolnego o powierzchni 2 ha przeliczeniowych, a także z zasiłku w wysokości 150 zł miesięcznie wypłacanego z tytułu ustalonego stopnia niepełnosprawności. Ponadto wnioskodawczyni i jej córka otrzymują dodatek mieszkaniowy na pokrycie kosztów związanych z eksploatacją mieszkania.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy, w oparciu o przepis art. 138 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ nie zachodzą w rozpoznawanej sprawie „szczególnie uzasadnione okoliczności” w rozumieniu tego przepisu, które uzasadniałyby odstąpienie od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. Sąd I instancji podkreślił, że przepisy nie precyzują, co należy rozumieć pod pojęciem szczególnie uzasadnionych okoliczności, jednak niewątpliwie przy dokonywaniu oceny konkretnej sprawy należy kierować się takimi względami, jak stan rodzinny, czy stan majątkowy osoby wnioskującej do organu rentowego o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Oznacza to, że można odstąpić od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w sytuacji, gdy w odniesieniu do osoby wnioskującej zachodzą okoliczności tego rodzaju, że zwrot nienależnego świadczenia spowoduje utrudnienie lub uniemożliwienie bieżącego funkcjonowania i zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. W ocenie Sądu Okręgowego żądanie zgłoszone przez wnioskodawczynię jest na obecnym etapie przedwczesne, ponieważ jak wynika z akt sprawy wnioskodawczyni nie korzystała z możliwości spłaty zadłużenia w ratach. Niezależnie od tego w rozpatrywanej sprawie takie szczególnie uzasadnione okoliczności nie zachodzą, ponieważ wnioskodawczyni osiąga stały dochód, utrzymując się z renty strukturalnej w kwocie 1.092, 27 złotych miesięcznie i z gospodarstwa rolnego, którego dochodowość ustalona jest na 300 złotych miesięcznie. Ponadto jest ona właścicielką gruntu o powierzchni 0,11 ha, na którym stoi dom do rozbiórki oraz właścicielką mieszkania o powierzchni 43 m², a gospodarstwo domowe prowadzi wspólnie z córką, która utrzymuje się z gospodarstwa rolnego o powierzchni 2 ha przeliczeniowych oraz zasiłku w wysokości 150 złotych miesięcznie. Skarżąca i jej córka otrzymują również dodatek mieszkaniowy na pokrycie kosztów związanych z eksploatacją mieszkania i nadto korzystają w swoim utrzymaniu z własnych jarzyn i ziemniaków.

Apelację od wyroku wywiodła wnioskodawczyni A. O.. Zarzuciła: naruszenie prawa materialnego, a to art. 138 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego niewłaściwą wykładnię, ewentualnie art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że po stronie wnioskodawczyni nie zachodzi uzasadniony przypadek określony w podanych wyżej przepisach, umożliwiający odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia; 2) naruszenie przepisów postępowania, a to: a) art. 233 k.p.c. z uwagi na nieprawidłowość w ocenie zebranego materiału dowodowego, a tym samym sprzeczność ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, poprzez uznanie, że zostało wykazane, iż brak jest szczególnie uzasadnionych okoliczności, które mogłyby skutkować odstąpieniem przez organ rentowy od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia; b) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak prawidłowego uzasadnienia faktycznego wyroku polegający na niewskazaniu, na podstawie jakich dowodów Sąd uznał, że wnioskodawczyni nie spełnia przesłanej umożliwiających odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia oraz nie wskazanie przyczyn, z jakich innym dowodom Sąd odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, a nadto w uzasadnieniu wyroku brak jest wyjaśnienia jego podstawy prawnej.

Wskazując na takie zarzuty apelująca wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania od decyzji z dnia 4 stycznia 2012 r., powołując się na te same okoliczności faktyczne, które wskazała we wniosku do organu rentowego i w odwołaniu od przedmiotowej decyzji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest bezzasadna.

W okolicznościach niniejszej sprawy zaskarżony wyrok należy ocenić jako trafny i odpowiadający prawu. Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o niewadliwe i wnikliwie ustalenia faktyczne, które to ustalenia Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje jako własne.

Wbrew zarzutom apelacji Sąd I instancji nie dopuścił się naruszenia prawa materialnego, ponieważ do niewadliwie ustalonego stanu faktycznego zastosował odpowiednie przepisy art. 138 ust 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) dokonując ich prawidłowej wykładni. Należy przy tym wskazać, że apelacja niezasadnie zarzuca niezastosowanie w sprawie przepisu art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.), ponieważ w rozpatrywanej sprawie prawidłowe i wystarczające jest odwołanie się przez Sąd I instancji do przepisu art. 138 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który to tylko przepis ma zastosowanie w tej sprawie dotyczącej co do zasady zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalno-rentowego. Przepis ten ma zresztą takie samo brzmienie jak art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (mylnie powołany w zaskarżonej decyzji). Przepis w identyczny sposób reguluje kwestię odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, tj. określa, w jakich sytuacjach możliwe jest takie odstąpienie.

Stosownie do art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych istnieje możliwość odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, w sytuacji gdy „zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności”. Przepis ten ma charakter ochronny - jego celem jest w szczególności zabezpieczenie zobowiązanych do spłaty należności przypadających na rzecz organu rentowego przed pozbawieniem ich wskutek powyższego możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Ponadto przepis ten ma charakter wyjątkowy. Jeżeli doszło już do nienależnego pobrania świadczeń i przez to zubożenia środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a osoba, która świadczenie nienależnie pobrała, ma obowiązek jego zwrotu, to tylko z wyjątkowych powodów („szczególnie uzasadnione okoliczności”), jest możliwe odstąpienie od żądania zwrotu.

Sąd I instancji słusznie wskazał, że w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie doszło do sprecyzowania, jakie konkretnie okoliczności uzasadniają skorzystanie z instytucji przewidzianej w omawianym przepisie. Z tego też względu możliwość zastosowania art. 138 ust. 6 cyt. ustawy winna być poprzedzona przeprowadzeniem wnikliwej analizy okoliczności konkretnego przypadku. Wśród okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 138 ust. 6 ustawy wymienić można przykładowo brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń; ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania; ciężką chorobę powodującą niezdolność do pracy/niepełnosprawność osoby zobowiązanej, członka jej rodziny lub innej osoby pozostającej na jej utrzymaniu; wiek osoby zobowiązanej; zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej.

Odnosząc powyższe wskazania do okoliczności rozpatrywanej sprawy stwierdzić należy, że apelująca wnioskodawczyni nie została dotknięta żadnymi losowymi

i niezależnym od niej okolicznościami, które uniemożliwiłyby jej realizację obowiązku bez uszczerbku dla jej egzystencji, nie zachodzi też w jej przypadku taka okoliczność, że ściągnięcie od niej kwot odpowiadających nienależnie pobranemu świadczeniu pozbawi ją środków utrzymania. Sąd I instancji słusznie zauważył, że obecna sytuacja majątkowo - finansowa apelującej nie uzasadnia odstąpienia od żądania od niej zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Podstawowe znaczenie ma to, że apelująca dysponuje stałym źródłem dochodu w postaci renty strukturalnej

i dochodów z gospodarstwa rolnego, jest zatem w stanie odpowiednio planować dysponowanie środkami finansowymi, tak, aby poprzez zaoszczędzenie na wydatkach, które nie są niezbędne, spłacać stopniowo kwotę odpowiadającą nienależnie pobranemu świadczeniu. W przypadku apelującej poczynienie takich oszczędności jest o tyle prostsze, że pozostaje ona we wspólnym gospodarstwie domowym z córką, która także dysponuje stałymi

źródłami utrzymania w postaci dochodu z gospodarstwa rolnego i zasiłku wypłacanego w związku z ustalonym stopniem niepełnosprawności. Ponadto na możliwości finansowe skarżącej wskazuje też fakt zakupu przez nią mieszkania na kredyt w K., którego rata miesięczna wynosi około 1. 200 złotych, a więc odpowiada wysokości renty strukturalnej, a nawet ją przewyższa, a mimo to apelująca ma środki finansowe na takie spłaty. Zasady doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania wskazują, że racjonalnie działająca osoba, należycie dbająca o własne sprawy, nie podejmowałyby się spłacania zobowiązań finansowych w takiej wysokości, która pochłaniałyby wszystkie jej dochody, bez zabezpieczenia kosztów codziennego utrzymania. Tak też nie mając do tego środków pieniężnych nie opłacałaby chociażby usług związanych z dostępem do Internetu i telefonu (k.3 akt administracyjnych).

W wywiedzionej apelacji nie wskazano także na żadne dodatkowe okoliczności rzutuujące na sytuację majątkową skarżącej, poza tymi, które były już przedmiotem rozważenia przez Sąd I instancji. W szczególności na podkreślenie zasługuje, że przedstawione przez apelującą okoliczności nie mają nadzwyczajnego charakteru i nie uzasadniają uznania jej sytuacji za szczególnie przypadek, nie może bowiem budzić wątpliwości, że szereg osób objętych jest różnymi zobowiązaniami finansowymi wynikającymi z ponoszenia wydatków na bieżące utrzymanie, jak i na spłatę zobowiązań kredytowych. Wbrew twierdzeniom apelującej, jej sytuacja życiowa nie może zostać uznana za sytuację szczególną, bowiem niezależnie od ciążyących na niej zobowiązaniach finansowych, dysponuje ona przecież stałymi źródłami dochodu pozwalającymi na bieżące funkcjonowanie, jak też na wydatki tego rodzaju, jak zakup mieszkania i to nawet na kredyt. Musiała ona bowiem posiadać zdolność kredytową skoro Bank udzielił kredytu. Wypada też podkreślić, że prawomocna decyzja o zwrocie przez wnioskodawczynię nienależnie pobranych świadczeń pochodzi z daty 25 maja 2010 r. i nie była przez nią zaskarżona, a od tego okresu miała ona wystarczający czas, aby poczynić oszczędności i spłacać choćby ratalnie zadłużenie w stosunku do powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego brak jest też podstaw do podzielenia zarzutów skarżącej co do naruszenia przez Sąd I instancji przepisów art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. Wbrew wywodom apelacji, w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd I instancji precyzyjnie przedstawił i szczegółowo umotywował stanowisko dotyczące odmowy odstąpienia od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, wyraźnie powołując się w tym zakresie na sytuację finansową apelującej, której szczegółową analizę przeprowadził. Stanowisko Sądu I instancji w tym zakresie jest wynikiem wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, odpowiadającego wymogom przepisu art. 233 § 1 k.p.c., zaś apelująca w żaden sposób nie wykazała, aby Sąd ten uchybił zasadom logicznego rozumowania przy dokonywaniu oceny zgromadzonych dowodów.

Reasumując stwierdzić należy, że brak jest w rozpoznawanej sprawie podstaw do odstąpienia od żądania od wnioskodawczyni zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Ponieważ zaskarżony wyrok jest trafny i odpowiada prawu, a wywiedziona apelacja nie zawierała usprawiedliwionych zarzutów, Sąd Apelacyjny, orzekając w oparciu o wyżej wskazane przepisy prawa materialnego i działając na zasadzie art. 385 k.p.c. orzekł o oddaleniu apelacji.